

Dialog, który ma wartość edukacyjną

dr Eliza Rybska

dr Anna Basińska

Przemoc w polskiej szkole

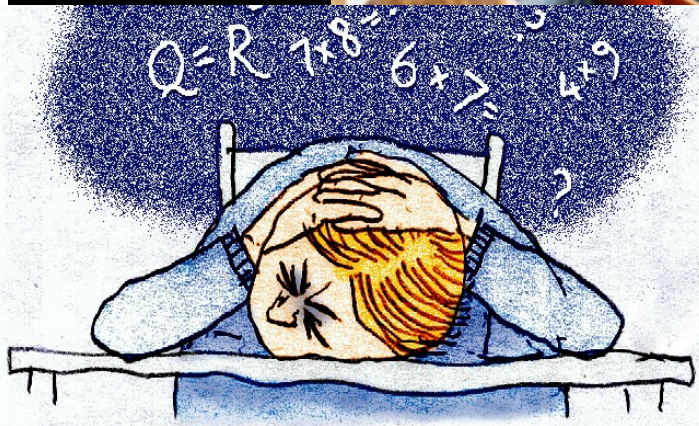
Najczęstsze formy przemocy w szkołach.

obrażanie/wyzywanie	22%
wulgaryzmy	21%
popychanki/kopanie/plucie	17%
bójki	9%
wandalizm	6%
zastraszanie	6%
przemoc psychiczna	6%

Szkoła nie uczy do życia

Uczy do egzaminu, kartkówki czy sprawdzianu

1647r. Norymberga
Traktat: Lejek poetycki do
napełniania głów
w ciągu sześciu godzin
niemiecką sztuką
rymotwórczą.

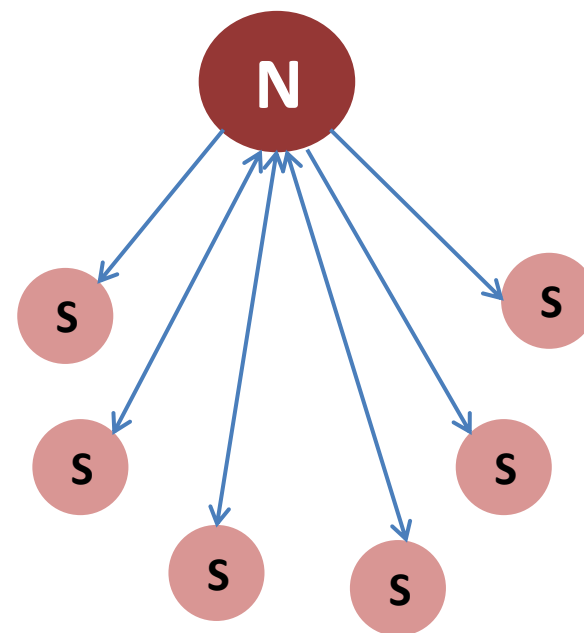
- Einstein miał powiedzieć: Większość nauczycieli traci czas na zadawanie pytań, które mają ujawnić to, czego uczeń nie umie, podczas gdy nauczyciel z prawdziwego zdarzenia stara się za pomocą pytań ujawnić to, co uczeń umie lub czego jest zdolny się nauczyć.

Rozmowa

- Wymiana myśli między dwoma lub więcej osobami
- Nie każdy proces komunikacji = dialog
- Nauczyciel przez dobór metod, czy stylu prowadzenia zajęć wprowadza dialog lub monolog na zajęciach

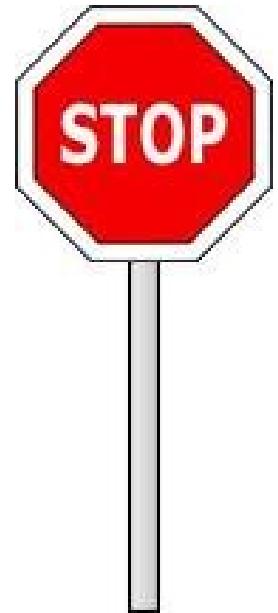
POGADANKA

- jej celem jest uzyskanie od odbiorców jedynej właściwej odpowiedzi przewidzianej wcześniej przez prowadzącego;
- model porozumiewania się nieobecny w sytuacjach pozaszkolnych, pozauczelnianych;
- charakter antyrozwojowy (Klus-Stańska, Nowicka 2005):
 - w sferze poznawczej – student/uczeń zostaje pozbawiony możliwości rozwijania samodzielnych strategii myślenia i dochodzenia do znaczeń,
 - w sferze społecznej – student/uczeń traci szansę na uczenie się współdziałania (również intelektualnego) z rówieśnikami,
 - w sferze motywacyjnej – student/uczeń nabywa odruchu oczekiwania na motywację zewnętrzną,

BLOKADY ROZWOJU MÓWIENIA W SYTUACJI EDUKACYJNEJ

(Klus-Stańska, Nowicka, 2005)

- Kult formalnej poprawności
- Ubóstwo sytuacji językowych
- Brak zgody na osobisty język studenta/ucznia

- Goban Klas (2005) analizował wypowiedzi młodzieży, powiedział on o pokoleniu sms, które szybko myśli, formułuje krótkie zdania /równoważniki, którego nic nie dziwi
- ***Marc Prensky*** - pularyzator pojęć: *cyfrowy tubylec, cyfrowy emigrant*

Rola pytań w edukacji

Nauczanie przez pytanie czyli odkrywanie kierowane

- Pytania zachęcają do samodzielnego myślenia
- Są bardziej interesujące dla odbiorców
- Wymagają od nich aktywności intelektualnej
- Rozbudzają ciekawość (docieranie do sedna sprawy, wyjaśnianie)
- Zmuszają do myślenia (questions generate thinking, podczas gdy odpowiedzi je hamują)
- Dają okazję do używania świeżo poznanych pojęć
- Umożliwiają korygowanie błędnych przekonań

- W 1912 Stevens w amerykańskich szkołach odnotowała, że nauczyciel średnio zadaje 395 pytań dziennie (co przy 6 godz lekcji na dzień daje 65-66 pytań na lekcję).
- Havigerova i Juklova (2011, 2012) w Czeskich szkołach średnio 80 pytań jest zadawanych przez nauczyciela, a jedynie 20 przez uczniów (na jednego ucznia przypadało 1 pytanie na lekcję, ale jak się przyjrzeć bliżej to pytania zadają tylko niektórzy uczniowie 75% uczniów należy do „milczącej większości”).
- Do tego większość pytań zadawanych przez nauczyciela miało charakter uzupełniający i odnoszący się do przywołania faktów z pamięci. **Pytania promujące niezależne myślenie, poruszające wyobraźnię były zadawane bardzo rzadko lub wcale.**
- Z badań przeprowadzonych na uczniach szkół podstawowych i gimnazjalnych miasta Poznania (Basińska i in. 2012) wynika, że lekcje polegają głównie na czytaniu informacji w podręczniku i przepisywaniu notatek z tablicy.

METODA QUESTIONING THE AUTHOR (QTA)

O co tutaj chodzi?

- Strategia stosowana podczas rozmowy z uczniami, w której nauczyciele stawiają pytania otwarte, a uczniowie „wykonują większość gadania”
- Isabel Beck i Margaret McKeown (2006),
- Pytania otwarte + aktywne słuchanie (zwroty wyrażające zainteresowanie, parafrazy wypowiedzi uczniów),
- Uczniowie uczą się dzielenia pomysłami i spostrzeżeniami oraz budowania swoich wypowiedzi na bazie cudzych idei tak, aby konstruować trafne wyjaśnienia.
- Stosowanie przez nauczyciela technik ukierunkowujących dyskusję (podkreślanie, powracanie, parafrazowanie, podsumowanie, modelowanie, adnotacja)
- Rezultat – wymiana pomysłów i poglądów; uczniowie dochodzą do poprawnych naukowo wyjaśnień.

POGADANKA VS. DYSKUSJA QtA

Rozmowa (pogadanka) tradycyjna	Dyskusja QTA
krótkie, “hasłowe” odpowiedzi;	dłuższe, rozwinięte wypowiedzi;
wypowiedzi sformułowane w języku nauczyciela i nauki;	wypowiedzi sformułowane w języku studenta;
odpowiedzi poszczególnych studentów nie budują całościowego obrazu problemu; dotyczą fragmentarycznych, niepowiązanych ze sobą informacji;	odpowiedzi poszczególnych studentów są częścią toczącej się, połączonej dyskusji;
małe zaangażowanie studentów;	duże zaangażowanie studentów;
zorientowana na “produkt”; zakłada, że jeśli jeden student poda odpowiedź, wszyscy studenci to rozumieją;	zorientowana na proces; słyszymy w jaki sposób studenci rozumieją;
pytania inicjuje tylko nauczyciel;	pytania inicjuje student i nauczyciel;

Najczęściej

- *N: Kiedy podajemy surowicę?*
- *Cisza*
- *N: No kiedy?*
- *Cisza.....*
- *N: gdy nas ukąsi np. żmija*

Nauczyciel/prowadzący zadaje pytania, na które sam sobie odpowiada.

- *N: Na czym polega działanie linii nabocznej?*
- *U: cisza*
- *N: Z działaniem linii nabocznej wiąże się to, że ryba może odczuwać przeszkody... czyli*
- *U: tzn. że wyczuwa też np. odległość od kamienia?*
- *N: tak*

Prowadzący niczego tu nie wyjaśnia i zakłada, że jak jeden odbiorca coś rozumie, to cała reszta też.

- *N: Jak możemy podzielić płazy?*
- *U: na wodne, lądowe i wodno-lądowe*
- *N: Nie, no jak możemy **podzielić** płazy?*

Błędne odpowiedzi są niepożądane, taki sposób zadawania pytań uczy zgadywania, o co chodzi prowadzącemu.

- *N: Gdzie zachodzi β oksydacja? Kto wie – łapka w górę*
- *Cisza*
- *N: β oksydacja zachodzi w matrix, synteza w cytozolu – nic się nie uczycie, nie popisaliście się, nie przygotowaliście w ogóle do zajęć*
- *...*
- *N: No jaka tu jest poprawna odpowiedź... no c). ponieważ..... co musi ulec przemianie.... I do czego....., żeby mógł zajść proces.....*

Pytania prowadzącego weryfikują stopień zapamiętania, sprawdzają wiedzę, uczą „orientacji radarowej” i są to przede wszystkim pytania zamknięte.

Pytania QTA

- *N: Co zaobserwowałeś na tej animacji?*
- *U: Widziałem jak roślina najpierw rosła prosto, a po przykryciu wyginała się.*
- *N: To ciekawe co mówisz. Zastanawiam się dlaczego tak się dzieje, że czasem roślina rośnie prosto, a czasem nie. O co tu może chodzić?*

Pytania prowadzącego są otwarte, odpowiedź odbiorcy ma charakter rozbudowany; jest własną wersją wyjaśnienia zjawiska

- *N: Jak można wytłumaczyć to zjawisko? Ania mówiła, że roślina wstaje, a ty Tomku jak byś to opisał?*

Pytania QTA wyzwalają grupową dyskusję na temat problemu i zachęcają do interakcji na linii: U-U oraz U-N.

Weryfikują rozumienie zjawisk, pomagają studentom/uczniom w odkrywaniu znaczenia, rozwijają myślenie.

- *N: Jaka zależność jest przedstawiona na wykresie?*
- *U1: Że coś na coś wpływa?*
- *U2: że wysycenie hemoglobiny wpływa na ciśnienie parcjalne tlenu?*
- *N: Cenne uwagi. Zapewne jest pokazana zależność, że coś na coś wpływa, ale zastanówmy się, co to jest to ciśnienie parcjalne tlenu? Czy to jak szybko Hb wysyca się tlenem wpływa na ciśnienie cząsteczkowe tlenu?.... Dlaczego?*

Błędna odpowiedź jest dla nauczyciela cenna, gdyż stanowi kanwę dyskusji.

RODZAJE PYTAŃ QTA

Pytania początkowe (otwierają dyskusję)

- Co odkryłeś?
- Co zaobserwowaliście?
- Czego się dowiedziałeś?
- Co zauważyliście?

Pytania podążające (rozwijają i ukierunkowują dyskusję; zachęcają uczniów do wypowiedzi)

- Co się działo z żarówką, kiedy...?
- Co zauważyliście, kiedy przysunęliśmy magnes do przedmiotów?
- O co chodzi z tym napięciem powierzchniowym?
- Opowiedz mi coś więcej o tym obwodzie.

6 TECHNIK QTA

PODKREŚLENIE

POWRACANIE

PARAFRAZOWANIE

PODSUMOWANIE

MODELOWANIE

ADNOTACJA

1. PODKREŚLENIE

- Zwróć uwagę (**doceń**), że to, co powiedział student było wartościowe.
- Skoncentruj się na ważnym aspekcie wypowiedzi studenta i podkreśl go.
- Dokonaj parafrazy **cennej** wypowiedzi studenta. Użyj jego słów (nawet jeśli są nieprecyzyjne).
- Buduj kolejne pytanie na bazie tego, co powiedział student.

2. POWRACANIE

- Kiedy student powiedział coś, co nawiązuje do tego co zostało powiedziane wcześniej, przypomnij to i poproś o odniesienie się.
- Łącz myśli różnych studentów, pokazuj, że myślą podobnie, że ich wypowiedzi się uzupełniają.

3. PARAFRAZOWANIE

- Jeśli student ma problem z czytelnym wypowiedzeniem się, powiedz to, co chciał przekazać **innymi słowami**.
- Parafrazując studenta spróbuj przejść na wyższy stopień **ogólności** (zbuduj uogólnienie).

4. PODSUMOWANIE

- Daj studentom szansę podsumowania zajęć (**własnymi słowami!**)
- Powiedz: „Spróbuj w dziesięciu słowach opisać to czego się dziś dowiedziałaś”.
- Zachęcaj, aby wykorzystywali **wyrażenia z banku słów** podczas podsumowywania.
- Pytaj o **rozumienie** zjawiska, nie tylko o fakty z nim związane.
- Na końcu uzupełnij podsumowanie o elementy, na które nie zwrócili uwagi studenci.

5. MODELOWANIE

- Spróbuj pokazać studentom jak ty sam(a) radzisz sobie z problemem, jak zapamiętujesz niektóre fakty, czy dane. Pokaż studentom, jak mają myśleć o tym zjawisku, gdzie go szukać w codziennym życiu.
- Jeśli masz jakąś w zanadrzu, opowiedz **anegdotę** o danym zjawisku (np. o tym jak kiedyś błędnie rozumowałeś(a), co zrobił z danym tematem twój nauczyciel, jak myśli o tym twoje małe dziecko itp.,)
- Teraz wprowadzaj nowe słownictwo niezbędne do rozmawiania o zjawisku.

6. ADNOTACJA

- Kiedy wiesz już, że studenci rozumieją o czym mówią, ale brakuje im słownictwa, albo informacji o zjawisku, aby posunąć się w swoich rozważaniach dalej, dokonaj krótkiego wyjaśnienia i dostarcz nowych faktów lub zwrotów.

Zajęcia mają trzy podstawowe części: CASUM, TUTORIAL i PODSUMOWANIE.

- **CASUM** – skrót nazwy pochodzący z języka angielskiego Conversation About Science Using Media (rozmowa/konwersacja o nauce z użyciem mediów),
- Tu ma miejsce budowanie wiedzy ucznia/studenta poprzez umiejętne zachęcanie go do samodzielnego odkrywania i opisywania zjawisk naukowych i przyrodniczych.
- Na tym etapie nauczyciel wyświetla animacje i modeluje rozmowę na ich podstawie.

- **TUTORIAL** – (z ang. tutorial – samouczek) część zajęć polegająca na samodzielnej pracy uczniów z komputerem, tekstem itd.,
- W TUTORIALU student/uczeń ma szansę sprawdzić swoją wiedzę rozwiązując kilka zadań.
- Nauczyciel tu pełni rolę pomocniczą – student wykonuje zadania.
- **PODSUMOWANIE** – część zajęć, w której uczestnicy mają szansę poszukać innych przykładów omawianego zjawiska, niż tych poruszanych podczas zajęć.
- Ma tu miejsce poszukiwanie informacji dodatkowych źródłach. Można zachęcić odbiorców do przeprowadzenia prostych doświadczeń praktycznych tzw. hands-on (z ang. hands-on – praktyczny), udowadniających zachodzenie badanych zjawisk, jeśli nie wykorzystano ich w etapie CASUM.

WYPOWIEDZI UCZNIÓW PRACUJĄCYCH METODĄ QtA

- Podobało mi się to, że **każdy może mieć swoje zdanie**.
- Podobała mi się dyskusja i pomysły innych uczniów.
- Najbardziej podobało mi się **wspólne myślenie** z resztą grupy.
- Najfajniejsze było to, że wszystko zrozumiałam po dyskusji.
- Podczas dyskusji najbardziej podobało mi się to, że **nikt się nie śmiał gdy odpowie się źle**.
- **Najfajniejsze było to, że sami musieliśmy dojść do wniosku, a nie podawał go nauczyciel.**
- **Mogliśmy się mylić.**
- Podobało mi się to, że mogłam **posłuchać zdania innych osób**, tego co sądzą na dany temat.
- Dzięki dyskusjom podczas zajęć nauczyłam się bardzo dużo.

- Więcej o projekcie i metodzie:

<http://wa.amu.edu.pl/e-nauczyciel/teacher>

STRATEGIA KSZTAŁCENIA WYPRZEDZAJĄCEGO

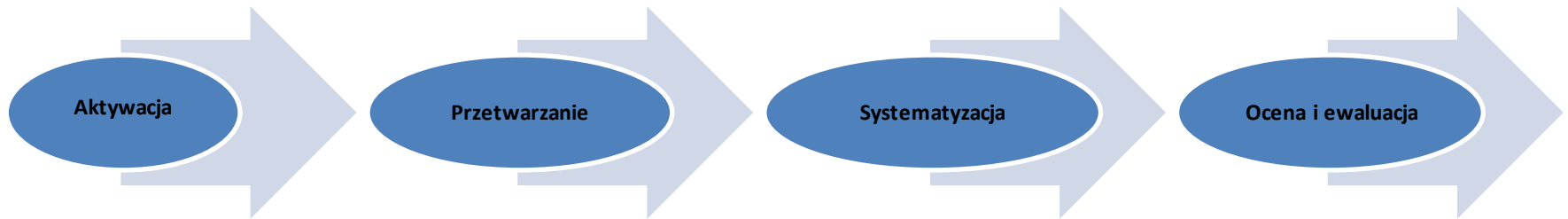
Istotne są tu możliwości nowych technologii informacyjnych. Prezentowana strategia jest próbą stworzenia zintegrowanego procesu nauczania – uczenia się, poprzez integrację środowisk, w których obecnie tkwią uczniowie (*Dylak, 2013*).

Strategia kształcenia wyprzedzającego wydaje się być naturalną konsekwencją sposobów uczenia się współczesnego studenta/ucznia, właściwą dla ery cyfrowej.

Opracowana w zespole prof. Stanisława Dylaka.

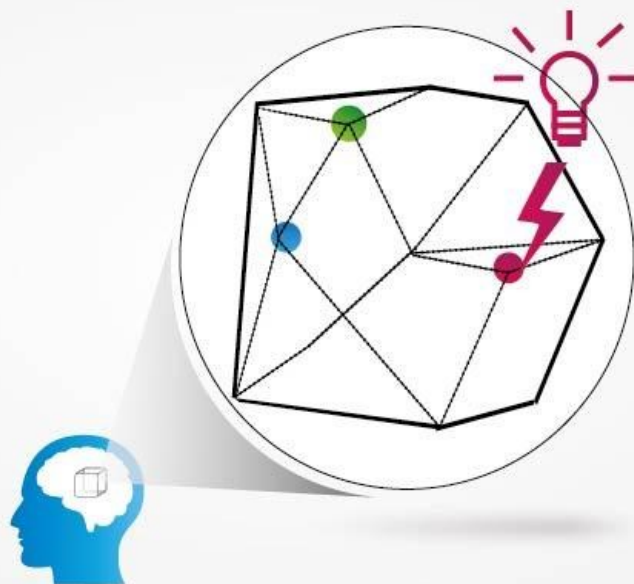
Strategia Kształcenia Wyprzedzającego

Strategia nauczania wyprzedzającego obejmuje następujące etapy:

1 aktywacja

wiedza ukryta
dialog

Na tym etapie zachodzi aktywowanie przez studentów/uczniów ich wiedzy potocznej o przedmiotach, zjawiskach, problemach. Tzw. wiedzy uprzedniej z danej dyscypliny.

Nauczyciel pełni rolę wspierającą, mobilizuje odbiorców, inspiruje i motywuje do indywidualnych poszukiwań informacji na dany temat z różnych źródeł.

Ważny jest dobór pytań, które zainspirują do poszukiwań

2 przetwarzanie

wyższe procesy intelektualne
konstruowanie wiedzy

Na tym etapie studenci/uczniowie wykonują konkretne zadania związane z danym tematem wykorzystując różne materiały dydaktyczne.

Studenci pracują samodzielnie, w grupach oraz z nauczycielem, dążąc do porządkowania i filtrowania zebranego materiału.

Procesy psychologiczne: analiza, synteza, porównywanie, uogólnianie, definiowanie.

Procesy rozumienia: uzasadnianie, sprawdzanie, dowodzenie, tłumaczenie, wnioskowanie.

3 systematyzacja

zbudowanie nowych powiązań
w strukturze wiedzy

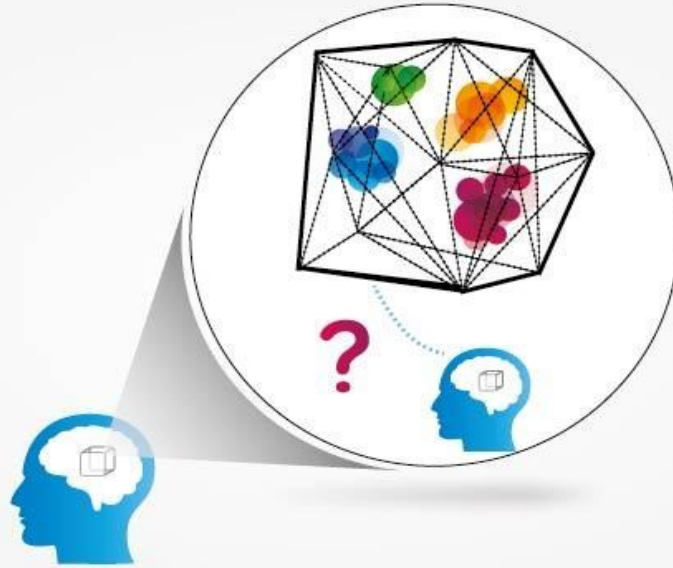

Ten etap realizowany jest na lekcji w obecności nauczyciela. Studenci systematyzują wiadomości zdobyte podczas odpowiadania na pytania i rozwiązywania zadań. Uświadamiają sobie własne konstrukty poznawcze i umieszczają je w systemie kategorii naukowych według określonych celów edukacyjnych.

Kategorie te są również precyzowane w kontekście myślenia pragmatycznego: Co?, W jakim kontekście?, Po co i jak?, Z jakim skutkiem?

4 ewaluacja

refleksja nad strukturą wiedzy

Na tym etapie studenci zajmują się zdobytą wiedzą niejako z zewnątrz, już jako krytycy, recenzenci. Etap ten ma ukształtować w nich przekonanie o tym, że odpowiedzi na pytania zawsze rodzą nowe pytania, że wiedza nigdy nie jest ostateczna, a ma czasowy i egzystencjalny wymiar.

Komentarze uczniów

Zadania aktywizujące w ciekawy sposób wprowadzają w temat, pobudzają naszą ciekawość. W przypadku zadania dotyczącego śmieci udało nam się zainteresować tym problemem całą rodzinę.

Eksperymenty w domu dla większości były ciekawą przygodą, choć przez moment mogliśmy poczuć się jak naukowcy. Samodzielne wykonywanie doświadczeń ułatwiło zapamiętywanie wiadomości.

Zadania w wirtualnym laboratorium były świetne. Ten typ zadań pozwalał sprawdzić wiedzę w praktyce.

Ciekawostki, to był ulubiony przerywnik przy opracowywaniu tematu.

Test mobilizował do samodzielnej pracy. Jednak założenie, że trzeba było być dostępnym na platformie dzień przed lekcją o konkretnej godzinie, komplikowało nam czasami życie.

Korzystanie z platformy cyfrowej, podczas rozwiązywania zadań pochłaniało nam czasami za dużo czasu. Jednak dzięki temu na lekcji nie trzeba było już robić notatek i można było zaangażować się w wykład nauczyciela.

- Więcej o strategii:

<http://www.kolegiumsniadeckich.pl/o-projekcie/>

- Książka:

http://www.kolegiumsniadeckich.pl/att/podrocznik_wyprzedzajca_17_malypdf.pdf

Obie metody łączy

- Komunikacja która jest dialogiem między wszystkimi uczestnikami procesu edukacyjnego
- Wykorzystanie języka studenta/ucznia, jego zdolności i naturalnych predyspozycji
- Konstruktivistyczna wizja edukacji
- Wykorzystanie nowoczesnych technik multimedialnych
- Kształcenie zdolności zadawania pytań
- Dociekanie i wyjaśnianie zjawisk

- Słowa kluczowe do poszukiwania informacji na temat obu metod w Internecie:
 - Strategia wyprzedzająca, Kolegium Śniadeckich
 - E-nauczyciel przyrody, QtA
- Dziękuję za uwagę!